

13.3.2020

Asia: Yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) uudistamista koskevat ehdotukset ja niiden täsmentyminen Suomen puheenjohtajakauden aikana

Eduskunta, Maa- ja metsätalousvaliokunta

Luken asiantuntijalausunto, esittäjä: Tutkija Olli Niskanen, Luonnonvarakeskus

1 Tausta

Maa- ja metsätalousministeriö on laatinut U-jatkokirjeen, jossa kuvataan, miten yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistamista koskevien asetusehdotusten käsittelyssä on edetty. U-kirjelmässä (U 73/2018 vp) sekä U-jatkokirjeessä (UJ 5/2019 vp) esitetyt kantoja on Suomen tehtyjen muutosehdotusten perusteella täydennetty ja täsmennetty.

EU:n monivuotista rahoituskehyskautta 2021-2027 koskevan ehdotuksen käsittely on edelleen kesken, joten on todennäköistä, että YMP:n uudistuksen lopullisesta sisällöstä voidaan päättää vasta, kun ratkaisu tulevasta rahoituskehyksestä on tehty. Vaikka ohjelman suuret linjat ratkeavat vasta budjetin varmistuessa, valmisteluvaiheessa päätetään monia tulevan ohjelman yksityiskohtia.

Komission joulukuussa 2019 julkistama Green Deal –ohjelma saattaa myös vaikuttaa yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen. Ohjelman myötä kunnianhimo ilmasto- ja ympäristötoimissa korostuu entisestään. Ruuantuotantoa ja yhteistä maatalouspolitiikkaa (CAP) pidetään avainasemassa. Nykyistä korkeammat ilmasto- ja ympäristötavoitteet toteutettaisiin komission mukaan kansallisten strategiasuunnitelmien kautta. Tähän liittyy keväällä 2020 julkistettava Pellolta pöytään –strategia, jonka avulla pyritään tarkastelemaan koko ruokaketjun tuotannosta kulutukseen ja vahvistamaan erityisesti eurooppalaisten viljelijöiden pyrkimyksiä torjua ilmastonmuutosta.

2 Lausunto

”Tosiasiallinen viljelijä” –määritelmän osalta on tarpeellista ajaa vapaaehtoisen soveltamisen säilyttämistä sekä jäsenvaltioiden mahdollisuutta itse määritellä tosiasiallisen viljelijän kriteerit. Kriteerien muotoilu on vaikeaa jopa kansallisesti, saati yleiseurooppalaisesti. Suomessa keskustelua on herättänyt erityisesti viljelijöiden keskuudessa se, miksi tukea maksetaan viljelijöille, jotka eivät tuota tuotteita myyntiin lainkaan. ”Tosiasiallinen viljelijä” -määrittelyssä on periaatteessa mahdollisuus ottaa tähän kantaa julkisen vallan taholta ja kansallisesti määriteltävissä oleva optio tähän on hyvä säilyttää.

”Pysyvä nurmi” –määritelmän osalta on ehdotettu, että jäsenvaltiot voisivat ottaa huomioon pysyvän nurmen määritelmässä kynnön lisäksi myös muokkauksen nurmivuosien laskennan katkaisijana. On olemassa näyttöä siitä, että viljelijät pyrkivät välttämään pysyvän nurmen statuksen muodostumista. Muutos poistaa vain tästä syystä tapahtuvan kyntämisen tarpeen, joskin kyntäminen lienee nurmien uusimisen tärkein muokkausmenetelmä jatkossakin.

”Tukikelpoisen hehtaarin” osalta on ehdotettu määritelmän soveltamista laajennettavan joihinkin ei-tuotannollisiin maisemapiirteisiin. Jäsenvaltio määrittäisi itse kriteerit lisättäviin aloihin. Tämä voisi mahdollistaa tukialan lisäämisen joissakin erityistapauksissa esimerkiksi varjeltaviin maisemiin ja mahdollistaa ekosysteemien säilyttämistä, mutta lienee kokonaisuuden kannalta vähäinen toimenpide.

13.3.2020

On edelleen tarpeen, että jäsenvaltio voisi päättää jättää tukikelpoisuuden ulkopuolelle uudet maatalousalat, joiden perustamisesta aiheutuu kielteisiä vaikutuksia ympäristölle tai ilmastolle ja on hyvä, että tästä on pidetty kiinni valmistelussa.

Komission alkuperäisen ehdotuksen mukaan 40 % CAP- toimenpiteiden koko *EU-rahoituksesta* käytettävä ilmastotoimenpiteisiin sekä 30 % *maaseuturahoista (II-pilari)* velvoitetaan käyttämään ympäristö- ja ilmastotoimenpiteisiin. Esillä on ollut ehdotus, jonka mukaan nämä kaksi tavoitetta korvattaisiin yhdellä yhtenäisellä prosenttiosuudella tai kiinteällä määrällä koko YMP:n strategiasuunnitelman talousarviosta. Muutosehdotus yhdestä, saman suuruisesta prosenttiosuudesta ympäristö- ja ilmastotoimien rahoitukselle mahdollistaisi jäsenvaltioille joustavuuden valita tukimuotoja haluamallaan tavalla I ja II pilarista niin, että määritelty prosenttiosuus täyttyy. Tukitoimityypit, joita yhteinen määritelty prosenttiosuus koskisi, olivat esillä olleessa ehdotuksessa alustavasti mm. I pilarin ekojärjestelmä, II pilarin hoitosuomukset, *tiety prosentti luonnonhaitta-alueiden tuesta (LFA)*, ympäristö- ja ilmastotoimiin kohdistetut investoinnit, tukitoimityypit tietyillä aloilla sekä ympäristöön liittyvät neuvontapalvelut. Näistä LFA-alueiden tukiosuuden mahdollinen osittainen sisällyttäminen tukiprosenttiin ei varsinaisesti ole ympäristö- tai ilmastotoimenpide. Jos LFA on osin mukana laskennassa, 30 % vaatimus II-pilarin osalta täyttyy Suomen osalta vaivatta. Mikäli LFA:n osuus ei ole mukana laskennassa tai siitä huomioitava osuus on pieni, korvamerkkaa II-pilarin oman tavoitteen malli vähintään tuon 30 % II-pilarin ympäristökorvaukseen.

Suomen pj-kaudella esillä olleen ehdotuksen mukaan tavoiteltava prosenttiosuus voitaisi laskea EU:n tasolla eikä yksittäisten jäsenmaiden YMP:n strategiasuunnitelman talousarviosta. Johtaako tämä siihen, että kaikkien ohjelmien tulee olla valmiita ennen kuin yhtään ohjelmaa voidaan hyväksyä, jotta voidaan varmistua, että EU:n laajuinen tavoite täyttyy? Ongelmallista voi olla myös päättää, minkä maan tulee muuttaa ohjelmaansa, jos yhteinen tavoite ei täyty.

Uuden toimeenpanomallin osalta on hyvä, että on havahduttu ehdottamaan joustoja suunnitelluista tuen yksikkömääristä, mikäli vapaaehtoisien toimenpiteiden suosio ylittää tai alittaa suunnitellun. Tämän jouston puute on ollut keskeinen ongelma esimerkiksi liittyen kuluvaan ohjelmakauden ympäristöohjelmaan rahoituksen näkökulmasta, esimerkiksi kerääjäkasvien ja suojavyöhykenurmien osalta. Enimmäis- ja vähimmäisyksikkömäärien ilmoittaminen on kuitenkin kannatettava ja viljelijöiden oikeusturvan kannalta tarpeellinen tieto.

Ehdollisuuden seuraamuksissa on ehdotettu, että jos laiminlyönnillä ei ole lainkaan tai on vain vähäinen vaikutus kyseisen vaatimuksen tavoitteen saavuttamiseen, ei seuraamusta määrättäisi. Tuensaajaa olisi kuitenkin informoitava laiminlyönnistä ja mahdollisen korjaavan toimen tarpeesta. Jos seuraamusta ei ole, rikkeen toistuvuus tulisi kuitenkin tavalla tai toisella huomioida ja korjaavan toimen toteuttamista kontrolloida kevyesti, esimerkiksi ilmoitusvelvollisuudella.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat: tutkimusprofessori Jyrki Niemi, tutkimusprofessori Heikki Lehtonen ja tutkija Olli Niskanen